

mena --- ligaren a una barca --- que ja la tenia plena de llenya e de tea, *ruxat* tot ab oli perquè cremàs bé, posaren-hi foc --- e començaren molt fort a vogir», «Tirant prestament se posà en lo lit; ab un drap banyat *ruxà* s la cara, e féu demostració que dormia ---», JoMartorell (Ag. I, 323.4f; III, 259). «*Ruxar* les careres: rorare vias vel domos aqua», «orinant tot hom *ruxa* de pixats», JnEsteve (*LiEleg* q-6-r-3, s-5). Veg. encara el passatge dels *Eximplis* d'Ag que cito a *agua-ròs* (RÒS), i dos més de la forma *ruxar* en textos del Princ. dels Ss. XVI i XVII Registrat pels lexicògrafs des de Busa-N.: «*ruxar*, lo temps: *rorare*, *irrorare*; *r*, altra cosa: *aspergo*, *conspergo*».

La variant *arruixar*, degué coexistir des d'antic, vist que Aversó posa *ruxà* i *aruxà* un al costat de l'altre (15 *Torc*, 29.27, 28), però no començaria a fer concurrència important amb l'altra fins c al S. XVII És la que usa el prior banyolí de Perpinyà Miquel Agustí: «Al dolor de ventrell preneu una escudella de cendra calenta, *arruxant*-la de vi», «les xinxes --- perdreu-les també si les *arruxau* ab murcades de oli cuytes» (*Secrets d'Agric*, 11, 193), i el DAG cita *arruixar el carrer* a Val. S. XVII Avui *ruxar* i *arruixar* conviuen a la major part del Princ., aquest amb caràcter més popular, mentre que no sé fins a quin punt té encara algun curs *ruxar* a les altres regions; *arruixar* en tot cas és allà ben viu: «*arruixar*: regar, esparsir el agua en las salas, calles o passeos para barrerlos, refrescar y apagar el polvo» (CRos, 1764, 265; amb fraseologia afegida en el dicc. de MGadea); *arruixar* id. i «res- (20 pondre als càrrecs o objeccions, *sacudirse las moscas*», *DFgra* i Tarongí (cf. val., *AlcM*, § 3); eiv.: «*arr*:- rociar», PzCabr.

Però literàriament totes dues variants segueixen en vigor. «Creix l'arbre; y ans de gayre, de ses branquetes slonges, / a penjoyades, queya la pura y blanca flor, / y entre'l vert groguejaren, a rams, belles taronges, / com en cel d'esmaragdes, *ruxat* d'estrelles d'or», *Ail* x, 9d, «un xic pigat per la verola, una mena de pigadura roja y espessehida, com si li traspués la sang, o l'haguessen *ruxat* ab mangra», Pons Mass. (*Auca* II, p. 19).

D'altra banda. «--- rebatuda per fèrrea mà, una clava / volà a aterrar al monstre, pels ayres foguejant; / Tu sola, hermosa Gades, tu sola te'n dolgueres: / naix (45 de ton pit un drago, ploròs, vora aquell fanc, / y ab son fullam d'espasa, vert cobricel li feres, / que l'*ar-ruxà* molts segles ab llàgrimes de sang», *Ail* VIII, 25d; «la magrana pledeja ab la maduxa / a qui traurà més ensucrats rubins, / que un brollador d'ayga d'olors *arruxa* / omplint la sala de remors divins», *Can.* III, 48c

En accs. translàtics o sui generis: «*Arruxa*'m amb la llum de ta mirada / i deixa'm en ta falda reposar», Coromines (*Hores d'Amor* I, ii, O C, 1275b). «Per *aruixà* les arnes s'usa la melassa treta de les bresques (*l'aruixà*) en casos en què convé donar menjar a les abelles» Torroja del Priorat, 1935. *Arruixar-se* 'aparèixer de cop i volta, barrejar-se': «quan aneu a caçar els conís, de vegades s'hi *aruixà* alguna llebre» (60

Riells de Montseny (1964). però amb això ja entrem en els dominis del mot estudiat a *RAIXA* Quant a *arruixar* «espantar, ahuyentar» eiv. (PzCabr.), i *AlcM* (§ 2), ja n'hem tractat a *ABUIXAR* (I, 22b37-56), car en el fons és un mot distint Allí hauriem hagut d'afegir-hi la interjecció *arruix'* que ja s'usava en el P. Val. a la fi del S. xv: «donetes / --- / jugant ab los vells - no s poden estendre, / que'l joc no u comporta, - car juguen al fluix: / y axí, quan los miren - los dien: ---*Arruix'* / que'l vostre vil joc - plaer no ns fa pendre», *Procés de les Olives*, v 2051, en *ruix* (ovelles), *D'Ag*, coincideixen això i els mots estudiats s v. *ruc*.

Arruixat 'impetuós, audaçíssim': «El Prim *arruixat* y temerari, del camp de batalla», NOLLER (*La Bogaria*, 53 8f.).

En la major part de les llengües romàniques l'únic mot d'aquesta família que s'ha conservat és *ròs* 'rosada' i els seus derivats, del qual i de tots ells hem tractat a *RÒS* En llatí clàssic se'n formà també un derivat adjectiu *rōscidus* 'ple de rosada', 'humit, mullat', del qual després es tragué, en el ll. vg hispànic, un verb derivat **ROSCIDARE*, que va donar el nostre *ruxar*, passant per una forma intermèdia *ruixar*, amb l'evolució de *sc* en *ʃ* pròpia del català i el mossàrab, etimologia catalana ben establerta des dels temps de Diez (*Wb*, 275; cf. Cuervo, *Rom* XII, 108, per al cast. etc.). En canvi en cast i, en certs casos, també en portuguès, el grup *sc* dona *ç* sorda, i per això *ROSCIDARE*¹ s'hi convertí en *ROCIAR* (*DCEC/DECH*). En mossàrab i en aragonès calia esperar segons llurs normes fonètiques, que *sc* donés *ʃ* com en català, i en efecte va donar-hi *ruxiar*, avui convertit en *rujar* «rociar» a l'Aragó, Rioja, i murcià *rujio* «rocio, lluvia menuda» (Borao, Lanchetas, GaSoriano). Després allà han predominat formes més semblants a la catalana: arag. «*rujar*. rociar, *rujada*: rociada» (Peralta), Echo *arušá*, Ansó *arušá* «regar el trigo, regar una habitació a mano», Panticosa *arušár* «regar (una calle)» (Kuhn, *RLR* XI, 51), murc. *arrujar* (GaSoriano).

Fora de la Península només trobem *arrouchà* en alguns parlars de l'Alta Bigorra o Alt Bearn (Palay), i a la Vall d'Aran *arušát* 'petit xàfec' no sense algun acompanyament pròpiament verbal. No és impossible, però, que en època preliterària vagi haver-hi quelcom d'això a Provença: car bé podria resultar d'un encreuament d'un **rouis(ez)at* (o cosa semblant) amb l'oc ant. *cusclar/gusclar* «pleuvoir et venter ensemble», «siffler, pousser des cris» (veg. *XISCLAR*), el prov. *ruscle* 'xàfec', usat per Mistral:² «Cent-milo sarrasin e cent-milo crestian / se coumbatien / --- / Dieu preserve que mai s'arrose / d'un *ruscle* tant afrous la terro mounte sian!» (trad «aussi affreuse averse»), «e per desenredí si muscle, / e de soun sang amoussà l'uscle, / sautant a l'aigo, dins lou *ruscle* / refresco soun bèu cors» (trad «sautant à l'eau, dans la rejallissement, il retrempe ---»), *Calendau* (VI, 60 7; XII, 12, 6) Quant al sic. *arruciari* 'ruixar' («inaffari») és manlleu del català, com ja va veure De Gregorio (*Rom* XLV, 554) i no pas arabisme (com suposaven Aleppo-Calvaruso). DERIV: *Ruxa* 'ruixim': «quants allargarien sa mà